

Elena Ingrid BAHAMAT*

**DOUĂ CEASURI DE PERETE CU VALOARE MEMORIALĂ,
DIN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE „PAUL PĂLTĂNEA” GALAȚI**

Rezumat: Ceasurile de perete din colecția Muzeului de Istorie „Paul Păltănea” Galați prezentate în acest articol sunt de proveniență franceză și se încadrează stilistic în moda ambientală europeană, prezentă și în saloanele mondene ale elitei românești din epoca domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (mai precis, din al treilea sfert al secolului) și sunt atribuite lui Anghel Duca (Directorul Contabilității Generale a Statului între anii 1863 și 1865) și Victor Place (Consul al Franței în Moldova, între anii 1856 și 1863), prezențe active în viața economico-politică a perioadei menționate.

Cuvinte cheie: *orologerie, ceas de perete, Anghel Duca, Victor Place, Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați.*

**TWO CLOCKS HAVING MEMORIAL VALUE,
FROM THE COLLECTION OF „PAUL PĂLTĂNEA” HISTORY MUSEUM OF GALAȚI**

Abstract: The clocks presented in this article belong to the collections of „Paul Păltănea” History Museum of Galați and are of French origin. Through their stylistic particularities, they are in tune with the European trends in interior design, trends which were followed by the Romanian elites as well, during the reign of Alexandru Ioan Cuza. They are dated to the second half of the XIX-th century (more precisely, to the third quarter of the century) and they were owned by Anghel Duca (Director of the General Accountancy, between 1863 and 1865) and by Victor Place (Consul of France in Moldavia, between 1856 and 1863), personalities actively involved in the economical and political life during the above mentioned period.

Keywords: *clocks, watches, Anghel Duca, Victor Place, „Paul Păltănea” History Museum of Galați.*

---

* History Museum of Galați (elingridbah@yahoo.com).

***

Cercetarea istorică poate dezvălui aspecte inedite despre oameni, epoci, stiluri de viață, raportându-se la memoria obiectelor. Indiferent de datele concrete referitoare la rolul și locul unor personalități în istoria națională sau internațională, obiectele de uz personal, funcționale ori pur decorative permit pătrunderea cu ochii minții în universul cotidian al acestora. Astfel se pot înțelege mai bine mentalitățile, perceperea și raportarea la realitățile vieții de zi cu zi, nivelul de trai al diverselor categorii socio-profesionale. De aceea, considerăm că studierea atentă a patrimoniului muzeistic cu valoare memorială oferă, indiferent de domeniul căruia i se circumscrie acesta, oportunități interesante de interpretări interdisciplinare. Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă piesele de orologerie, care oferă și dovezi ale modalităților de raportare a oamenilor la timp, la măsurarea și indicarea lui în diverse epoci, ale îmbinării tehnicii cu arta. Evoluția orologeriei a determinat diversificarea tipologică și stilistică a ceasurilor în pas cu progresele științei și tehnicii universale, precum și cu stilurile decorative consacrate ale fiecărei perioade istorice.

Ne vom opri, în acest context tematic, la prezentarea a două ceasuri de perete din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, din colecția Muzeului de Istorie „Paul Păltânea” Galați. „Apărute la mijlocul secolului al XVII-lea, în țări cu tradiție în domeniul orologeriei - Anglia, Franța, Olanda, Germania - ceasurile de perete s-au perfecționat și diversificat în cursul secolelor următoare în funcție de specificul fiecărei țări.”¹ Ambele bunuri muzeistice la care facem referire sunt de proveniență occidentală și, prin apartenența lor memorială, legate de epoca domniei lui Alexandru Ioan Cuza, plină de semnificații și pentru racordarea la spiritul european al modei ambientale a saloanelor mondene românești .

1.CEAS DE PERETE, Japy Freres et C-ie, Franța, 3/4 sec. al XIX-lea, atribuit lui Anghel Duca.

Anghel Duca² a fost Directorul Contabilității Generale a Statului între 1863 și 1865³, semnatarul raportului din anul 1864 în care se propunea baterea monedei naționale din aramă(bilionul)⁴. În anul 1872 era menționat ca rentier gălățean, membru al Lojii Discipolii lui Pitagora⁵, instalată în anul 1865 la Galați de către

---

¹Elisabeta Savu, Tatiana Ristea, Carmen Banu, *Ceasul-știință și artă*, album editat de Muzeul Ceasului „Nicolae Simache” Ploiești, OMONIA, București, 2012, p.35.

² Nu se cunosc decât informații succinte despre viața și activitatea lui Anghel Duca, care nu ne permit să precizăm anii între care a trăit.

³ Victor Slăvescu, *Finanțele României sub Cuza Vodă*, vol. 3, Editura Fundației Culturale „Magazin Istoric”, București, 2003, p.161, 199.

⁴ Ibidem, p. 120.

⁵ Horia Nestorescu Bălcești, *Enciclopedia ilustrată a francmasoneriei din România*, vol.1, Phobos, București, 2005, p.382.

crăpătură în registrul superior. Orele sunt indicate cu cifre romane din email albastru, situate în cartușe din email alb și încadrate de garnituri din alamă ornamentate stilizat, iar minutele sunt indicate cu motive lineare. Limbile indicatoare sunt din metal traforat. Există și două orificii pentru introducerea cheiței.

Mecanismul de tip eșapament cilindru este nefuncțional și prezintă inscripția: *JAPY FRÈRES et Cie/ EXPOSITION/ 1855/ GRANDE MED. D'HONNEUR*. Astfel, avem dovada certă a faptului că este un produs al firmei *JAPY FRÈRES et Cie*⁷, din perioada cuprinsă între anii 1855 și 1867 (anul în care a câștigat următorul premiu).

Auguste Carence, delegat din partea Marelui Orient al Franței⁶. Se pare că a fost apropiat și apreciat de Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, familia sa primind în dar din partea Domnitorului și o garnitură de mobilier comandată la Paris. Tot din saloanele familiei Duca provine și ceasul la care ne vom referi în continuare.

Ceasul este fixat într-o cutie din lemn înnegrit, ornamentată cu caneluri prevăzută cu ușiță cu geam.

Ancadramentul cadranului (tot din lemn înnegrit) este ornamentat cu motive vegetale stilizate, obținute din incrustații cu sedef. Cadranul din marmoră de culoare gălbuie, cu garnitură circulară din bronz, prezintă o

⁶ Adrian Pohrib, *Loja Masonică „Discipolii lui Pithagora” din Galați (1865-1935). Scurt istoric și documente*, în „Danubius”, nr. XXXI, Editura Muzeului de Istorie Galați, Galați, 2013, p.96.

⁷ Firmă de renume în domeniul orologeriei, fondată în anul 1777 de către Frederic Japy în Beaucourt, Franța. Sub numele *JAPY FRÈRES* (din anul 1806, când responsabilitatea revine fiilor săi) și apoi *JAPY FRÈRES ET COMPAGNIE*, firma consacră o marcă de

Dimensiunile sunt: L-72cm, LA-60 cm, D-33 cm.

Atribuit lui Anghel Duca, a intrat în patrimoniul instituției menționate în anul 1973, prin achiziționarea de la nepotul acestuia, Raul Broșteanu⁸ și este înregistrat cu numărul de inventar 8659⁹.

2.CEAS DE PERETE, atelier anonim, Franța, 3/4 sec. al XIX-lea, atribuit lui Victor Place.

Consul al Franței în Moldova, între 1856 și 1863, Victor Place¹⁰ a fost un susținător consecvent al Unirii Principatelor Române și al modernizării noului stat. Apropiat colaborator al Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în prima parte a misiunii sale diplomatice, sfătuitor remarcabil în special pe probleme economice, el și-a finalizat activitatea pe meleagurile românești într-o relație rece și chiar ostilă cu prietenul de altădată, Alexandru Ioan Cuza. După încheierea activității sale diplomatice, s-a stabilit pe plaiurile noastre unde a și murit, fiind înmormântat la Iași¹¹.

relațiilor apropiate pe care le-a avut cu Domnitorul Cuza și familia sa stă și o piesă de mobilier dăruită soției sale, Amelie Place, de către Elena Cuza și aflată în cadrul aceluiași

ceasuri prestigioasă, apreciată și medaliată deseori în plan național și internațional, în perioada 1819-1880. Activitatea firmei a fost diversificată (producea și pompe hidraulice, motore, mașini de scris, corpuri de iluminat, mașini agricole) în prima jumătate a secolului al XX-lea, încetând definitiv în anul 1979. (Carmen Banu, *Ceasuri marca „JAPY FRÈRES”, din colecția Muzeului Ceasului „Nicolae Simache”, (8.12.2011)*, <http://www.ceasornicar.ro/ceasuri-marca-japy-freres-din-colectia-muzeului-ceasului-nicolaie-simache/>, pp.1-2, accesat pe 20.05.2014;

<http://www.anticlockpriceguide.com/japyfreresdates.php>, p.1, accesat pe 22.04.2014; <ftp://atmosman.com/pdf/french.pdf>, pp. 4-5, accesat pe 15.04.2014).

⁸ Raul Broșteanu a fost, probabil, nepotul generalului Ernest Broșteanu (căsătorit din anul 1898 cu Olga A.Duca).

⁹ Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, *Registrul de Inventar General*, vol. II, inv. 8659.

¹⁰ Victor Place(1818-1875) a fost un diplomat francez de carieră, cu preocupări notabile în domeniul arheologiei. Retras din diplomație, a trăit în ultima perioadă a vieții în Moldova, lângă Vaslui. Pe meleagurile acestea a și murit, fiind înmormântat în Cimitirul catolic din Iași și reînhumat în Cimitirul „Eternitatea” din același oraș. (Cornelia Costescu, *Victor Place*, Editura Cartea Românească București, 1933, p.39).

¹¹ *Ibidem*, pp. 38-39.

muzeu gălățean, alături de alte obiecte ale familiei Place. Printre acestea se află și ceasul de perete menționat.

Carcasa ceasului, din bronz cizelat, este ornamentată cu motive antropomorfe, zoomorfe și fitomorfe. Cadranul, acoperit cu sticlă, este din email de culoare albă, cu un medalion central din bronz cizelat în care sunt fixate limbile indicatoare (din metal traforat) și două orificii pentru introducerea cheiței. Orele sunt indicate cu cifre romane, iar minutele cu motive punctate.

Mecanismul de tip eșapament cilindru este nefuncțional și prezintă inscripția: *BREVETÉ S.G.D.G.*¹² Este certă astfel proveniența franceză, atelierul fiind anonim.

Dimensiunile sunt: L- 77cm, LA-28 cm, D-13 cm.

Atribuit lui Victor Place, acest ceas a intrat în patrimoniul instituției menționate în anul 1973, prin achiziționarea de la nepotul acestuia, Lucien Place¹³ și este înregistrat cu numărul de inventar 9042¹⁴.

Aceste piese de orologerie, de proveniență franceză, se încadrează stilistic (prin ornamentația în stil Napoleon al III-lea) în moda ambientală europeană, prezentă în saloanele mondene ale elitei românești din perioada respectivă. Ele înobilează spațiul expozițional în care se află la Muzeul „Casa Cuza Vodă”, facilitând accesul vizitatorilor în ambientul monden al unei epoci speciale pentru istoria modernă a românilor.

---

¹² *BREVETÉ S.G.D.G.* reprezintă abrevierea formulării „fără garanția guvernului” care, printr-o lege valabilă în Franța între anii 1844 și 1968, stabilea că statul nu era responsabil de buna funcționare a dispozitivului brevetat.

¹³ Henri Place (fiul lui Victor Place) a fost, probabil, tatăl lui Lucien Place.

¹⁴ Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, *Registrul de Inventar General*, vol. II, inv. 9042.